

pino nezaposlenih z visokim deležem srednje in visoko izobraženih. V tej skupini so najbolj prizadeti tisti, ki so prekinili z izobraževanjem že pred zaključkom srednje šole. Njihove možnosti zaposlitve so najmanjše, predstavljajo pa kar četrtino (obravnavane) populacije.

Če na kratko poskušam strniti zaključke, do katerih so prišli snovalci publikacije, v nekaj generalizirajočih tez, je prva gotovo ta, da mladina v Sloveniji predstavlja nekakšen pomanjšan model oziroma zrcalo družbe, ki jo tudi nekoliko prehitava ali kar napoveduje trende v njej. V tej optiki se pokaže tudi delitev med mladimi na tiste, ki z optimizmom gledajo na prihodnost, in druge, ki v odraslost vstopajo s slabšimi (začetnimi) pogoji. Pokažejo se velike razlike, determinirane s statusom in nakažejo že omenjene obrise siceršnje situacije v slovenski družbi. Ta "prepad" se kaže tudi v vrednotah, ki jih mladi privzemajo, saj optimistični del goji bolj libertarne usmeritve, medtem ko se mladi, obremenjeni s eksistencialnimi tiskami, zatekajo k bolj ortodoksnim oziroma tradicionalnim vrednostnim orientacijam.

Vsi objavljeni prispevki so rezultat raziskave, ki jo je naročil in financiral Urad za mladino RS pri Ministrstvu za šolstvo in šport RS, izvedli pa so ga raziskovalci in raziskovalke Centra za socialno psihologijo - študije mladine pri Fakulteti za družbene vede. Knjiga je opremljena z nazornimi grafičnimi prikazi in podatkovnimi tabelami, v katerih lahko bralec brez težav poišče željene podatke. Zadnji od enajstih prispevkov, pripravila sta ga Metka Mencin Čeplak in Mirko Vaupotič, podaja tudi opis evolucije različnih mladinskih struktur v Sloveniji od ZSMS nekoč do MLD, SKM in drugih današnjih organizacij. Na koncu najdemo tudi povzetke prispevkov v angleščini in osnovne podatke o devetih avtorjih.

Gre torej za publikacijo, ki ji poleg razlagalne moči pri preučevanju sodobnosti (in bližnje preteklosti) lahko pripišemo tudi zazrtost v prihodnost. Bila naj bi namreč le prva v seriji projektov, ki naj bi vzpostavili konsistentno in rastočo informacijsko strukturo o mladih. V njej bodo v bodoče našla svoje mesto tudi področja, ki so tokrat ostala

izpuščena, česar pa avtorjem ne gre očitati, saj so kot pionirji v vsakem pogledu opravili veliko delo.

Gregor SMOLEJ

Socialni mir in stabilnost političnega sistema

Miroslav Stanojević

Socialno partnerstvo - Modeli industrijskih odnosov ob koncu 20. stoletja
Ljubljana, Enotnost, 1996

Knjiga Socialno partnerstvo - modeli industrijskih odnosov ob koncu 20. stoletja je obsežna, kompozicijsko natančno strukturirana razprava, ki se tematsko uvršča v okviru široko interdisciplinarno očrtanega sociološkega programa industrijskih odnosov. V kontekstu te znanstvene discipline, ki sta jo ob koncu 50. let na sistemski teoriji utemeljila Parsons in Smelser, opazimo izrazito neobhodne povezave s politološko tematiko, saj se ob tako naravnani razpravi temu preprosto ni moč izogniti.

To umestitev lahko razumemo kot avtorjevo vsebinsko opredelitev raziskave, saj je prepričan, da pri vprašanju socialnega partnerstva posega v temeljne sfere človeških odnosov na ravni oblikovanja in izvajanja nacionalnih gospodarskih in socialnih politik.

Kot zelo pomembno in uveljavljeno politično doktrino in kot temeljno oporo razpravi, avtor uporablja neokorporativizem, ki na podlagi evropskega liberalno-demokratskega sistema, operira v polju industrijskih odnosov.

Teza, ki jo knjiga poskuša dokazati pravi, da je neokorporativizem relativno omejen zgodovinski pojav, saj se je oblikoval in dosegel višek kot "dopolnilna" oblika regulacije evropskih nacionalnih gospodarstev v kontekstu velike prosperitete po drugi svetovni vojni, kar pa se sklada tudi z ugotovitvijo, da so industrijski odnosi relativno mlada, še razvijajoča se znanstvena disciplina. Tezo avtor dokazuje v polju (vse)obsež-

nih industrijskih odnosov, ki potekajo med tremi osnovnimi socialnimi partnerji, ki ustvarjajo socialni konsenz. V tem okviru je socialni sporazum osredotočen na rekonstrukcijo razmerij med delodajalci in delojemalci v moderni družbi.

Stanojević tako v prvem delu knjige razkrija temeljne razsežnosti predmeta industrijskih odnosov, kot sam pravi. Opisuje bazična razmerja med glavnimi akterji industrijskih odnosov. Ponuja nam razlago osnovnih pojmov za razumevanje industrijskih odnosov ob koncu 20. stol. Tako lahko spoznavamo, da je socialno partnerstvo permanenten proces dogovarjanja (reševanja konfliktov), reguliranja socialnih, ekonomskih in delavskih politik s sredstvi pomembnih interesnih organizacij, ki predstavljajo delovno silo t.j. delavce (sindikati), delodajalce (združenja delodajalcev, ...), ter med vlado oz. državo.

Knjiga odkriva poglobljene značilnosti samih akterjev industrijskih odnosov kot temeljne informacije o njihovih medsebojnih interakcijah ob koncu 20. stoletja. Avtor razlaga vire in tipe sindikalne moči, predstavi bistveni pogoj uspešnosti sindikatov, ki je mimogrede notranja sindikalna demokracija, saj omogoča definiranje prednostnih tem sindikalnega delovanja, ki so članstvu najbližje, kar zagotavlja visoko stopnjo pripravljenosti članstva za kolektivno delovanje ter tej primerno uspešnost oz. učinkovitost.

Nadalje nam avtor predoči tipologijo sindikatov. Po kriteriju strateških ciljev M. Poola jih razdeli v dve skupini: v sindikate z instrumentalnimi cilji (ciljno-racionalni) ter tiste z vrednotnimi cilji (vrednotno-racionalni). Na koncu predstavitev tega akterja (sindikata) industrijskih odnosov pa avtor polemizira o položaju sindikatov ob koncu 20. stoletja. Na tej točki se postavlja dilema ali je na vrsti trend partikularizacije sindikatov ali nova "socialna konstrukcija solidarnosti"?

Pri naslednjem akterju - delodajalcih, avtor opisuje organizacije, združenja delodajalcev, ki predstavljajo in promovirajo kolektivne interese delodajalcev v določenem okolju, ter v določenih institucionalnih in organizacijskih okoliščinah. Avtor piše

tudi o tipih kontrole porabe delovne sile, nazadnje pa razpravlja o spremembah delodajalskih strategij ob koncu 20. stoletja, ki v 80. letih vključujejo evropsko reinterpretacijo upravljanja s človeškimi viri (ang. HRM).

Sledi tema, ki jo Stanojević obravnava v prvem delu knjige; zadeva industrijsko demokracijo in v njo integrirana kolektivna pogajanja in participacijo delavcev v odločanju. Pri tem najprej razjasni civilnodružbeni pomen kolektivnih pogajanj, da bi prešel na samo strukturo teh procesov, ki potekajo na naslednjih ravneh: pogajanja na mikroravni, območna, panožna ter splošna makro pogajanja. Potem razjasni še dejavnike oblikovanja in spreminjanja pogajalskih struktur in pride do spoznanja, da jih oblikujejo in modificirajo predvsem akterji kolektivnih pogajanj sami. Med drugim avtor opozarja, da je v Evropi opazna tendenca decentralizacije pogajalskih struktur ter širitve področja pogajanj.

Predzadnja tema prvega dela je sodelovanje delavcev v odločanju, pri kateri Stanojević prepoznava ravni, intenziteto in področja delavske participacije. Nadaljuje z razpravo o izredno pomembnem razmerju med participacijo in močjo, ter preide na oblike participacije, ki jih sprožajo zaposleni in sindikati.

Zadnja tema prvega sklopa knjige so industrijski konflikti in stavke. Kot najprej nam avtor razloži, da je splošni predmet sociologije konflikta celota obnašanj in "drž", ki izražajo različne usmeritve ter nasprotja med industrijskimi lastniki in menedžerji ter delavci in njihovimi organizacijami. Največ prostora avtor nameni razlagam (razlik v) nagnjenosti konfliktom in različnim obrazcem stavk.

Vsa štiri poglavja (teme) ponujajo temeljne informacije o poglavitnih evropskih trendih spreminjanja struktur in funkcij akterjev industrijskih odnosov in njihovih medsebojnih interakcij ob koncu 20. stoletja. Tako prepoznane informacije so v drugem delu knjige prenešene na raven vzorca šestih modelov industrijskih odnosov. Ta vzorec skuša zajeti sisteme industrijskih odnosov največjih, najpomembnejših in najvplivnejših evropskih družb, pa tudi sisteme, ki so tipični predstavniki različno

intenzivnih neokorporativizmov. Le-te je Stanojević klasificiral po Lehbruchovi "kumulativni lestvici", ki loči med šibkim, zmernim in močnim neokorporativizmom. Zato je za predmet natančnejše predstavitve izbral Veliko Britanijo in Italijo (šibki), Nemčijo (zmerni), ter Avstrijo in Švedsko (močni neokorporativizem). Zaradi upoštevanja pomembnosti je v vzorec vključena tudi Francija.

V zadnjem delu knjige avtor postavi za glavno temo razprave restrukturacijo industrijskih odnosov na Slovenskem. Zanj je bila Jugoslavija družba "realno eksistirajočega socializma" in v tej družbi je po njegovem obstajal razvit sistem industrijske demokracije, kar pomeni, da je bilo samoupravljanje industrijska demokracija v "realno eksistirajočem socializmu". V drugem sklopu zadnjega dela avtor razpravlja o dereguliranem neokorporativizmu.

Prezadnje poglavje se ukvarja z rekonstrukcijo levega korporativizma kot zgodovinskega ozadja aktualnih regulacij industrijskih odnosov na Slovenskem, saj je za Slovenijo značilno, da je s politično pluralizacijo dosegla temeljno predpostavko neokorporativizma, ki za ključni pogoj svojega delovanja vrednoti stabilno hegemonijo levosredinske stranke ali vsaj sodelovanje te stranke v relativno stabilni koaliciji. Pomemben rezultat razprave se nam razkrije v drugem delu knjige, kjer spoznajo, da evropskega modela industrijskih odnosov preprosto ni. Knjiga nam nazorno prikaže, da je neokorporativizem oblika interpretacije ekonomije in politike v kontekstu liberalne demokracije. Njegova določujoča značilnost so veliki civilnodružbeni interesi, ki se v obliki organiziranih ekonomskih interesih (dela in kapitala) vključujejo v procese oblikovanja in izvajanja vladnih gospodarskih in nacionalnih politik.

Sklep knjige nam ponuja ugotovitev, da je evropske regulacije industrijskih odnosov ob koncu 20. stoletja moč izraziti s konceptom dereguliranega neokorporativizma. Poleg tega pa nam razgalja še skupno integrativno točko evropskih družb, to je industrijska demokracija, na kateri bi bila mogoča konstrukcija "pozitivnega koncepta", nakakšne skupne oblike integracije, v katero se

deregulirani neokorporativizem izteka. Ta integracija pa, po Stanojevićem mnenju, izhaja iz demokratične procedure kot temeljnega mehanizma integracije na mikro ravni, zato lahko sklepamo, da na obzorje prihaja nova oblika integracije industrijskih odnosov, to je množični mikrokorporativizem.

Poleg izredne sistematičnosti in pojmovne ter strukturne dorečenosti, delo odlikujeta še sugestivnost, izredno izdelani in obdelani elementi znanstvene raziskave ter kontinuiranost pisanja, hkrati pa knjiga ohranja historično perspektivo in je socialno-politično aktualna, saj slovensko iskanje socialnega partnerstva in/ali sporazuma še zdaleč ni pri koncu. Knjiga brez dvoma nudi (vse)obsežen prikaz modelov industrijskih odnosov ob koncu 20. stoletja. Pričujoče delo je predvsem namenjeno strokovni javnosti ter študentom družboslovja, je res izjemen strokovno znanstveni produkt, prvi na področju sodobnih industrijskih odnosov, objavljen v Sloveniji.

Urban SUŠA

Volitve tako in drugače

Slavko Gaber, ur.

Volilni sistemi

Knjižna zbirka Krt, Ljubljana 1996, 362 str.

Po tem, ko so se v 80. letih volilni sistemi vrnilo na dnevni red političnih znanosti in bili v tem času osrednja tema množice (predvsem tujih) strokovnih del, smo z zbornikom *Volilni sistemi*, ki ga je uredil Slavko Gaber, končno tudi v slovensčini deležni rezultatov te "renesanse". Temu "zapoznelemu" interesu za formo, vsebino in proceduro volitev je nedvomno botrovala tudi dejanska situacija v slovenskem političnem sistemu (lahko rečemo, da gre za strankarsko tekmovalni pluralistični sistem). Vprašanja, povezana z efekti takšnih in drugačnih (proporčnih ali večinskih) volilnih sistemov, so namreč postala aktualna šele z vpeljavo konkurenčnih volitev v začetku 90-ih, razsežnosti tovrstnih dilem pa so še